

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอด โดยได้แบ่งกลุ่มสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรีที่สมรสช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร (ระยะเวลาสมรส 17 ปี และมากกว่า) และกลุ่มสตรีที่สมรสช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร (ระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 17 ปี) ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส แบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอด ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova) ส่วนที่สองวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุแรกสมรส แบบแผนการคุมกำเนิดและปัจจัยอื่นกับจำนวนบุตรเกิดรอด ด้วยการวิเคราะห์จำแนกหมู่ (MCA หรือ Multiple Classification Analysis)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส และแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรส ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร

ในส่วนแรกนี้เป็นการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 2 ตัว ได้แก่ อายุแรกสมรสและแบบแผนการคุมกำเนิด กับจำนวนบุตรเกิดรอดของกลุ่มสตรี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร (ก่อน พ.ศ.2513) และสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร (หลัง พ.ศ.2513) โดยที่ผู้วิจัยคาดว่าตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวที่กล่าวมาแล้ว น่าจะมีปฏิสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม (จำนวนบุตรเกิดรอด) ก่อนข้างชัดเจนในกลุ่มของสตรีที่สมรสช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร เพราะในช่วงดังกล่าวมีการรณรงค์ให้ใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดอย่างแพร่หลายมากกว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ.2513 และเพื่อที่จะให้การวิเคราะห์มีความละเอียดยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีของเซฟฟี (Sceffe test for all possible comparison) เพื่อดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอด ด้วยการจับคู่เปรียบเทียบใน

แต่ละกลุ่มด้วย และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยจึงนำเอาตัวแปรควบคุม อันได้แก่ อายุปัจจุบัน ระยะเวลาสมรส ระดับการศึกษา แบบแผนการทำงาน และภาคที่สตรีอาศัย มาร่วมวิเคราะห์ด้วย ผลการศึกษามีดังนี้

1.1 อายุแรกสมรสของสตรี

ผลการวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า อายุแรกสมรสของสตรีมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรสน้อยจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า อย่างไรก็ตาม ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร การคุมกำเนิดด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัยมีอยู่อย่างจำกัด อายุแรกสมรสซึ่งเป็นตัวแปรใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ และมีความสำคัญในสังคมไทย น่าจะเป็นปัจจัยเดียวที่กำหนดภาวะเจริญพันธุ์ การศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า สตรีที่สมรสอายุน้อยจะมีภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) สูงกว่าสตรีที่สมรสอายุมากกว่า นอกจากนี้ได้นำตัวแปรดังกล่าวมาวิเคราะห์ ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากรด้วย ก่อนที่จะนำเอารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรคือ อายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดมาวิเคราะห์ร่วมกัน ตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้

ก. กลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่าในกลุ่มสตรีอายุปัจจุบัน 30 -39 ปี และมีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.82 คน ตามมาด้วยสตรีที่มีอายุแรกสมรส 17 ปีหรือต่ำกว่า และอายุ 20 ปีขึ้นไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.65 คน และ 3.36 คน ตามลำดับซึ่งความแตกต่างนี้ไม่นับสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่า สตรีที่สมรสเมื่ออายุ 17 ปีหรือต่ำกว่า ความสมบูรณ์ของร่างกายในเรื่องการที่จะตั้งครรภ์อาจมีน้อยกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 18-19 ปี จึงทำให้สตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีบุตรเกิดรอดสูงที่สุด

สำหรับสตรีที่มีอายุ 40-49 ปี (ตารางที่ 4) พบว่า สตรีที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกัน มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับต่ำกว่า .05 ทิศทางความสัมพันธ์ตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรส 17 ปี หรือต่ำกว่ามีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 4.91 คน และกลุ่มสตรีอายุแรกสมรส 20 ปีขึ้นไปมีบุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 3.82 คน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรสและอายุปัจจุบันของสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรส	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.65	224	1.36	4.91	167	1.54
อายุ 18 - 19 ปี	3.82	131	1.60	4.82	200	1.68
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.36	61	1.21	3.82	360	1.69
	F = 2.17			F = 32.00*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อนำเอาระดับการศึกษาของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 5)

ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ทุกระดับการศึกษา พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ มีทิศทางตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน กล่าวคือกลุ่มสตรีที่สมรสอายุน้อยกว่ามีแนวโน้มที่จะมีบุตรเกิดรอดมากกว่า สำหรับสตรีอายุ 40-49 ปี ซึ่งมีระดับการศึกษา 4-7 ปี และระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า พบว่า มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร คือ ยังคงมีความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้สตรีที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี ซึ่งพบว่าอายุแรกสมรสแตกต่างกันทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปในเชิงลบ อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ (0-3 ปี) มักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยกว่าสตรีทั่วไป รวมทั้งชนชั้นก็ยังไม่มีวิธีการคุมกำเนิดด้วยอุปกรณ์ทันสมัยให้ใช้อย่างแพร่หลาย สตรีจึงไม่เห็นความสำคัญของวิธีการคุมกำเนิดเท่าที่ควร จึงมีผลทำให้สตรีกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันน้อยมาก จนกระทั่งความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีแนวโน้มต่ำกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ อาจเป็นเพราะว่า ระดับการศึกษาที่สูงจะทำให้สตรีนิยมสมรสเมื่ออายุมากขึ้น จึงทำให้ระยะเวลาสำหรับการมีบุตรสั้นลง โอกาสในการมีบุตรจึงมีน้อยลงด้วย โดยสรุปกล่าวได้ว่า อิทธิพลของระดับการศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรทางอ้อม ต่างก็มีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรส ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และระดับการศึกษาของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรส และระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระดับการศึกษา 0-3 ปี</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.96	38	1.65	5.13	47	1.99
อายุ 18-19 ปี	4.46	24	1.68	5.05	38	1.99
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.35	**	0.69	4.41	66	1.92
	F = 0.89			F = 2.28		
<u>ระดับการศึกษา 4-7 ปี</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.61	180	1.29	4.90	112	2.04
อายุ 18-19 ปี	3.75	98	1.58	4.83	154	1.59
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.41	52	1.27	3.88	245	1.62
	F = 1.05			F = 21.00*		
<u>ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	2.74	5	0.88	3.77	7	1.21
อายุ 18 - 19 ปี	2.82	9	0.81	3.68	9	1.56
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.06	7	0.79	2.71	49	1.13
	F = 0.27			F = 4.44*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ข้อมูลในตารางที่ 6 เมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาร่วมพิจารณาด้วยว่า ถ้าสตรีมีแบบแผนการทำงานที่ใกล้เคียงกัน แต่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันจะยังคงมีจำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอยู่หรือไม่ ผลคือในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ผู้ซึ่งก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและบุตรเกิดรอด มีทิศทางความสัมพันธ์ตรงกับที่พบในระดับ 2 ตัวแปร (คืออายุแรกสมรสและจำนวนบุตรเกิดรอด) มีทิศทางตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.11 คน ในกลุ่มสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20 ปี ขึ้นไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำสุด คือ 3.42 คน อาจเป็นไปได้ว่าสตรีในกลุ่มที่ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงานเพื่อให้ได้ผลลดยอดแทน แต่อาจจะทำงานเกษตรกรรมหรือกิจการของครอบครัวหรือไม่ทำงานอะไรเลย จึงมีเวลาว่างที่จะดูแลบุตร การมีบุตรจึงไม่เป็นอุปสรรค สามารถมีบุตรได้ตามความต้องการ จึงมีผลทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรชัดเจนขึ้นกว่าระดับ 2 ตัวแปร (คือมีความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05) ตรงกันข้ามกับสตรีที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่องนั้น ความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดทิศทางไม่แน่นอน และไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรส 20 ปี ขึ้นไป มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.52 คน และต่ำที่สุดในสตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี คือ 3.21 คน อย่างไรก็ตามความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สหท้อนให้เห็นว่าสตรีในกลุ่มดังกล่าวอาจจะมีความต้องการขนาดครอบครัวที่ปรารถนาที่ใกล้เคียงกัน สำหรับสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรสพบว่า เมื่อสตรีมีอายุแรกสมรสน้อยมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสมากกว่า ซึ่งมีทิศทางความสัมพันธ์ตรงกับสมมติฐาน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี (ตารางที่ 6) พบว่า สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส รวมทั้งสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ความสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดมีทิศทางในรูปแบบเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร คือตรงกับสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรสน้อยมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสมาก มีข้อสังเกตว่าสตรีที่ทำงานทั้งก่อนและหลังสมรส มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร และต่ำกว่าของกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ส่วนสตรีที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง

กลับมิตีทางความสัมพันธ์ตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน กล่าวคือ สตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงที่สุด (4.7 คน) ส่วนในสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20 ปีขึ้นไป มีบุตรเกิดรอดต่ำที่สุด (3.99 คน) แต่ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการทำงานอาจเป็นอุปสรรคต่อการมีบุตร จึงทำให้สตรีที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันมีบุตรเกิดรอดไม่แตกต่างกัน

สรุปผลได้ว่าเมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาร่วมพิจารณาด้วยในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส มิตีทางความสัมพันธ์ตรงกับระดับ 2 ตัวแปร คือตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 ส่วนสตรีที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมิตีทางไม่แน่นอน สำหรับสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมิตีทางตรงกับสมมติฐาน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสตรีที่มีอายุ 40-49 ปี ที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง มิตีทางความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วนแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามพบว่า สตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรสมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่มีแบบแผนการทำงานแบบอื่น แสดงว่า แบบแผนการทำงานของสตรีมีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรส ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และแบบแผนการทำงานของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรส และแบบแผนการทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงาน</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.78	25	1.19	4.52	20	1.18
อายุ 18-19 ปี	3.43	13	1.32	4.33	18	1.38
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	2.90	10	0.83	3.03	75	1.38
	F = 2.03			F = 13.72*		
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.27	58	1.18	4.28	50	2.04
อายุ 18-19 ปี	3.21	32	1.56	4.71	47	1.73
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.52	13	1.16	3.99	88	1.52
	F = 0.29			F = 2.67		
<u>ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.79	139	1.43	5.31	97	2.04
อายุ 18-19 ปี	4.11	85	1.59	4.93	135	1.07
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.42	39	1.29	4.04	196	1.79
	F = 3.11*			F = 19.01*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

สำหรับข้อมูลในตารางที่ 7 ได้นำเอาภาคที่สตรีอาศัยอยู่มาเป็นตัวแปร ความคม ยังคงพบว่ากลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอด ไม่แตกต่างจากระดับ 2 ตัวแปร (ที่ปรากฏในตารางที่ 4) คือมีความสัมพันธ์ตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้กลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ พบว่า เมื่ออายุแรกสมรสของสตรีเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดลดลง ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตรงกับสมมติฐานแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีในภาคต่างๆ พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าที่พบในความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร และสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับ 2 ตัวแปรอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยระหว่างภาค พบว่า กลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อันดับรองลงมาคือ กลุ่มสตรีอาศัยอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด

กลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี (ตารางที่ 7) ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ รวมทั้งภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ ทิศทางความสัมพันธ์ตรงกับสมมติฐานและนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเปลี่ยนไป คือสตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด (เท่ากับ 5.01 คน) และสตรีที่มีอายุแรกสมรส 20 ปีขึ้นไป มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด (เท่ากับ 4.06 คน) อาจเป็นเพราะว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกลุ่มสตรีที่สมรสด้วยอายุน้อยมีแนวโน้มมากกว่าภาคอื่นๆ เพราะจากสถิติในอดีตที่ผ่านมา สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่าภาคอื่นๆ (Limanonda, 1977: 5) และกลุ่มสตรีที่สมรสด้วยอายุยังน้อย (อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า) อาจจะมีสภาพร่างกายไม่พร้อมที่จะตั้งครรภ์ จึงทำให้มีบุตรเกิดรอดแตกต่างกับกลุ่มสตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี น้อยมาก ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดเหมือนเช่นเดียวกับ กลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีความต้องการบุตรที่ปรารถนาใกล้เคียงกัน โดยสรุปกล่าวได้ว่าในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ

ภาคที่อยู่อาศัยของสตรีมีอิทธิพลร่วมกับตัวแปรอายุแรกสมรส ส่งผลกระทบทำให้เกิดความผันแปรของบุตรเกิดรอด แม้ว่าความสัมพันธ์นี้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรส และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคเหนือ</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.13	53	1.43	5.03	31	2.43
อายุ 18-19 ปี	3.57	26	1.47	4.62	33	1.71
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	2.72	7	0.94	3.73	45	1.96
	F = 1.34			F = 4.09*		
<u>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.82	78	1.15	4.82	52	1.72
อายุ 18-19 ปี	3.97	55	1.64	5.01	77	1.63
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.49	29	1.05	4.06	122	1.71
	F = 1.28			F = 8.70*		
<u>ภาคใต้</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	4.21	37	1.66	5.07	23	1.98
อายุ 18-19 ปี	4.10	15	1.73	5.27	22	2.04
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.90	5	2.37	4.32	51	1.65
	F = 0.08			F = 2.63		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อายุแรกสมรส และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร</u>						
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	3.55	54	1.15	4.86	61	2.05
อายุ 18-19 ปี	3.64	35	1.60	4.56	67	1.58
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	3.26	20	1.10	4.46	142	1.54
	F = 0.55			F = 19.3*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

จากรายละเอียดผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดมีทิศทางตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่นัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า อายุแรกสมรสมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยมาก อาจเป็นเพราะว่าสตรีในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่สมรสในช่วงใกล้ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การประกาศนโยบายประชากร ซึ่งขณะนั้นเพิ่งเริ่มมีการใช้วิธีการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่ จึงทำให้ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรไม่ชัดเจน ส่วนสตรีอายุ 40-49 ปี ซึ่งทำการสมรสในช่วงระยะเวลาก่อนการประกาศนโยบายประชากรเป็นเวลาดือนาน พบว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตรงตามสมมติฐานและนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำตัวแปรอื่นๆ มาควบคุม พบว่าระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรี และภาคที่อยู่อาศัย ต่างก็มีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรส ส่งผลทำให้เกิดความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดได้มากกว่าในกลุ่มของสตรีที่อายุน้อยกว่า

ข. กลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชาร

ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ส่งเสริมให้ประชาชนใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดอย่างแพร่หลาย ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่สมรสและมีบุตรจำนวนหนึ่งแล้ว ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชาร สตรีที่เริ่มสมรสในช่วงหลังจึงมีทางเลือกเพิ่มขึ้น ที่จะชลอการมีบุตรหรือมีจำนวนบุตรได้ตรงกับความต้องการมากกว่า จากข้อมูลในตารางที่ 8 กลุ่มสตรีที่มีอายุ 15-24 ปี 25-29 ปี และ 30-49 ปี ซึ่งมีอายุแรกสมรสแตกต่างกัน มีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 กล่าวคือสตรีที่มีอายุแรกสมรสน้อยมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงกว่า แสดงให้เห็นว่า ในสภาพสังคมไทย ซึ่งขณะนั้นมีการใช้การคุมกำเนิดอย่างแพร่หลาย แต่ก็พบว่าสตรีที่สมรสอายุแตกต่างกัน ยังคงมีความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดอยู่นั้น ซึ่งให้เห็นว่าอายุแรกสมรสของสตรีมีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าการคุมกำเนิด

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส และอายุปัจจุบันของสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชาร

อายุแรกสมรส	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.52	435	0.66	2.47	266	1.02	2.97	155	1.07
อายุ 18 - 19 ปี	1.28	243	0.50	1.96	237	0.78	2.79	245	1.06
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.10	120	0.33	1.63	440	0.74	2.28	946	0.99
	F = 30.12*			F = 82.94*			F = 47.71*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

เมื่อใช้ระดับการศึกษาของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 9) พบว่า สตรีในทั้ง 3 กลุ่มอายุที่จำแนกไว้ ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ยังคงมีทิศทางความสัมพันธ์ เช่นเดียวกับที่พบในระดับ 2 ตัวแปร แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี 25-29 ปี และ 30-49 ปี ที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี พบว่า มีค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอด สูงกว่าระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 9) ซึ่งตรงกันข้ามกับสตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีจำนวนบุตรเกิดรอดต่ำกว่าระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีอายุ 25-29 ปี และอายุ 30-49 ปี ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน แต่มีอายุแรกสมรสเท่าๆ กัน พบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ (0-3 ปี) มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง (4-7 ปีและชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า) แต่สำหรับสตรีอายุ 30-49 ปี ที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าไม่อาจสรุปแน่ชัดได้ว่า ระดับการศึกษาส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับจำนวนบุตรเกิดรอดเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เนื่องจากมีข้อจำกัดในจำนวนตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วสรุปผลได้ว่าระดับการศึกษาของสตรี ต่างก็มีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรสส่งผลต่อบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และระดับการศึกษาของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรสและ ระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระดับการศึกษา 0-3 ปี</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.75	51	0.83	3.04	28	1.37	3.44	17	1.42
อายุ 18-19 ปี	1.51	14	0.81	2.07	22	0.66	2.96	26	1.31
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.08	10	0.29	1.99	24	0.75	2.43	75	1.18
	F = 3.42*			F = 8.90*			F = 5.42*		
<u>ระดับการศึกษา 4-7 ปี</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.48	346	0.64	2.41	231	0.95	2.91	134	1.10
อายุ 18-19 ปี	1.27	202	0.48	1.96	191	0.80	2.82	200	1.03
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.11	90	0.34	1.66	296	0.77	2.36	673	0.98
	F = 20.16*			F = 52.43*			F = 28.04*		
<u>ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.52	37	0.58	1.88	7	0.77	2.72	**	1.09
อายุ 18-19 ปี	1.21	26	0.45	1.81	24	0.76	2.24	18	0.89
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.08	19	0.28	1.48	119	0.63	2.95	198	0.83
	F = 6.19*			F = 3.57*			F = 2.75		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

เมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาร่วมพิจารณาด้วย

(ตารางที่ 10) พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ยังคงเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปรในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุที่จำแนกไว้ กล่าวคือ อายุแรกสมรสส่งผลเชิงลบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตคือ สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 8) ตรงกันข้ามกับสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรสมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ของสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรสกับกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ในชนชั้นอายุแรกสมรสเท่าๆกัน พบว่า กลุ่มสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรสมีแนวโน้มจำนวนบุตรเกิดรอดต่ำกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส แสดงให้เห็นว่าการทำงานอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังสมรส อาจจะมีผลทำให้สตรีมีบุตรเกิดรอดน้อยลง จึงสรุปได้ว่า เมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม พบว่ามีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรสส่งผลกระทบต่อบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 3 กลุ่ม

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และแบบแผนการทำงานของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรสและแบบแผน การทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงาน</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.42	47	0.57	2.24	34	0.95	2.95	27	1.17
อายุ 18 - 19 ปี	1.13	40	0.41	1.60	48	0.41	2.64	64	1.07
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.14	25	0.35	1.49	133	0.62	1.97	319	0.83
	F = 4.98*			F = 16.42*			F = 26.92*		
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.49	103	0.59	2.28	67	0.97	2.87	38	1.10
อายุ 18 - 19 ปี	1.32	73	0.51	2.18	55	0.93	2.85	63	0.88
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.13	33	0.41	1.53	120	0.70	2.40	215	0.93
	F = 6.18*			F = 21.85*			F = 8.18*		
<u>ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.55	285	0.70	2.60	164	1.04	3.02	89	1.03
อายุ 18 - 19 ปี	1.30	129	0.51	2.00	133	0.73	2.84	118	1.14
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.08	62	0.27	1.79	186	0.82	2.46	412	1.06
	F = 18.04*			F = 39.02*			F = 13.04*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ในตารางที่ 11 ผู้วิจัยได้นำเอาภาคที่อยู่อาศัยของสตรีมาร่วม

พิจารณาด้วย ในฐานะเป็นตัวแปรควบคุม พบว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เปลี่ยนแปลงไปจากระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือยังพบว่า สตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงมีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ คือ 15-24 ปี 25-29 ปี และ 30-49 ปี ยกเว้นสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือซึ่งมีอายุ 15-24 ปี พบว่า อายุแรกสมรสที่แตกต่างกันมีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันน้อยมาก จนกระทั่งทำให้ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เหตุผลที่พอจะอธิบายได้คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือซึ่งเป็นภาคที่มีการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดกันอย่างแพร่หลายทุกชนชั้น โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีรุ่นใหม่มีอัตราการคุมกำเนิดสูงกว่าภาคอื่นๆ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีจำนวนบุตรเกิดรอดไม่แตกต่างกันมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดพบว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ในทุกกลุ่มอายุมีจำนวนบุตรเกิดรอดสูงกว่าระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 8) ตรงกันข้ามกับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ พบว่า มีจำนวนเกิดรอดต่ำกว่าระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุที่จำแนกไว้ พบว่า สตรีที่สมรสด้วยอายุเท่าๆ กัน (ในกลุ่มอายุปัจจุบันเดียวกัน) ซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำที่สุด รองลงมาคือ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร และภาคใต้มีบุตรเกิดรอดสูงที่สุด จากรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วสรุปผลได้ว่า ภาคที่อยู่อาศัยของสตรีและอายุแรกสมรสต่างมีอิทธิพลร่วมกัน ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรส อายุปัจจุบันของสตรี และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรสและ ภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
ภาคเหนือ									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.38	101	0.64	2.31	71	1.22	2.49	45	0.67
อายุ 18-19 ปี	1.31	47	0.58	1.62	58	0.73	2.31	64	0.76
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.05	21	0.23	1.43	99	0.60	1.81	141	0.64
	F = 2.69			F = 22.50*			F = 22.56*		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.55	158	0.60	2.42	96	0.84	3.11	55	0.91
อายุ 18-19 ปี	1.25	100	0.44	2.02	92	0.53	3.04	80	1.13
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.11	43	0.31	1.77	147	0.80	2.55	291	0.95
	F = 17.40*			F = 21.97*			F = 13.31*		
ภาคใต้									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.80	52	0.88	2.77	28	0.97	3.60	16	1.19
อายุ 18-19 ปี	1.43	26	0.57	2.80	29	1.09	3.43	22	1.17
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.12	20	0.34	1.57	50	0.69	2.72	105	1.22
	F = 6.89*			F = 25.13*			F = 5.96*		

ตารางที่ 11 (ต่อ)

อายุแรกสมรสและ ภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร</u>									
อายุ 17 ปี หรือต่ำกว่า	1.48	123	0.63	2.57	70	1.04	3.05	39	1.38
อายุ 18 - 19 ปี	1.23	70	0.50	1.78	57	0.69	2.75	80	0.99
อายุ 20 ปี ขึ้นไป	1.11	35	0.39	1.64	144	0.77	2.14	407	0.95
	F = 7.91*			F = 30.26*			F = 24.68*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร (หลังปี พ.ศ. 2513) พบว่า สตรีที่อายุแรกสมรสมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่อายุแรกสมรสสูงกว่า ข้อค้นพบนี้เป็นจริงในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ เมื่อนำเอาตัวแปรระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรีและภาคที่อยู่อาศัยของสตรีมารวมพิจารณาด้วย พบว่าต่างก็มีอิทธิพลร่วมกับอายุแรกสมรสทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1.2 แบบแผนการคุมกำเนิด

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ พบว่า การใช้การคุมกำเนิดเป็นตัวกำหนดอย่างสำคัญของภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) โดยเฉพาะในสังคมไทย ในช่วงหลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายประชากร โดยการส่งเสริมให้ประชาชนใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดอย่างแพร่หลายเพื่อช่วยลดอัตราการเกิด และในที่สุดก็จะช่วยลดอัตราการเพิ่มของประชากรให้ได้ตาม

เป้าหมายที่กำหนดไว้ และเพื่อให้เห็นถึงผลกระทบของการคุมกำเนิดในสังคมไทย การศึกษาครั้งนี้ จึงทำการวิเคราะห์สตรีตั้งแต่เริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกและที่ยังใช้ในปัจจุบัน ว่าจะมีผลทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) อย่างไร โดยการวิเคราะห์ได้แบ่งสตรี ออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสตรีที่สมรสก่อนการประกาศนโยบายประชากร (ตั้งแต่ พ.ศ.2513 ลงไป) และกลุ่มสตรีที่สมรสหลังการประกาศนโยบายประชากร ทั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่าในแต่ละช่วงเวลา ดังกล่าว สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดน่าจะมีความเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) สูงกว่าสตรี ที่ใช้การคุมกำเนิด นอกจากนี้ ยังได้นำเอาระยะเวลาสมรส ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผน การทำงานของสตรี และภาคที่สตรีอาศัย มาเป็นตัวแปรควบคุมเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความ สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

ข้อมูลในตารางที่ 12 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของแบบแผนการ คุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่สมรสในช่วงเวลาก่อนประกาศนโยบายประชากร พบว่า สตรีอายุ 30-39 ปี และอายุ 40-49 ปี ซึ่งมีแบบแผนการคุมกำเนิดแตกต่างกันมีผลทำให้จำนวน บุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 แต่ทิศทางความสัมพันธ์ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานทั้งหมด กล่าวคือ ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.11 คน และพบ จำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุดในกลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด เท่ากับ 2.31 คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุที่ว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ ใช้การคุมกำเนิดในช่วงแรกของการสมรส เพื่อเว้นระยะการมีบุตรค่อนข้างต่อเนื่อง จึงทำให้ มีบุตรจำนวนน้อย แม้ในปัจจุบันจะหยุดใช้การคุมกำเนิดก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สตรีที่เริ่มใช้การ คุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม พบว่า กลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การ คุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าจะใช้การคุมกำเนิดเมื่อมีบุตรจำนวนมากแล้ว หรือใช้เพื่อยุติการมีบุตร

สำหรับสตรีอายุ 40-49 ปี (ตารางที่ 12) พบว่า สตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 5.14 คน ส่วนสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้การคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.79 คน ด้วยเหตุผลที่ว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า จะใช้การคุมกำเนิดเมื่อมีบุตรจำนวนมาก และในปัจจุบันยังไม่ใช้อีก จึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลทำให้สตรีในกลุ่มนี้มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด (5.14 คน) ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว จะใช้การคุมกำเนิดในระยะแรกของการสมรสเพื่อเว้นระยะการมีบุตร และสตรีในกลุ่มนี้อาจไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม เนื่องจากมีอายุอยู่ในช่วงใกล้หมดภาวะเจริญพันธุ์ ย่อมมีบุตรบรรลุนานครบครันที่ปรารถนาแล้ว รวมทั้งเหตุผลทางการแพทย์ อาทิเช่น มารดาที่ตั้งครรภ์เมื่ออายุมาก (มากกว่า 35 ปี) จะมีโอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์หรือคลอด ดังนั้นทางการแพทย์จึงไม่ส่งเสริมให้สตรีตั้งครรภ์เมื่ออายุมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด (2.79 คน) ส่วนสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว ทั้ง 2 กลุ่ม เหมือนกับกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี

สรุปผลได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดไม่สอดคล้องตามสมมติฐานทั้งหมด กล่าวคือ กลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดถึงลักษณะการใช้การคุมกำเนิด พบว่า แบบแผนการคุมกำเนิดที่แตกต่างกันมีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 พบเช่นนี้ในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด และอายุปัจจุบันของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	3.26	36	2.10	4.18	137	2.18
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.31	18	1.15	3.25	20	2.46
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.66	65	1.04	2.79	66	1.15
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.11	41	1.30	5.14	106	2.13
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.99	256	1.23	4.51	398	1.47
	F = 20.94*			F = 22.04*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

เมื่อนำเอาระยะเวลาสมรสมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 13) พบว่ากลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี และมีระยะเวลาสมรส 17-20 ปี มีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร (แสดงไว้ในตารางที่ 12) ส่วนสตรีกลุ่มที่มีระยะเวลาสมรส 21 ปีขึ้นไป จะไม่วิเคราะห์ผล เนื่องจากมีข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างมีน้อยมากในเกือบทุกกลุ่ม สำหรับสตรีที่มีอายุ 40-49 ปี และมีระยะเวลาสมรส 17-20 ปี พบว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ที่พบว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ จะใช้การคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตรค่อนข้างจะต่อเนื่อง ซึ่งในระยะเวลา 17-20 ปี ที่ผ่านมาสังคมไทย

ในขณะนี้เริ่มมีการใช้วิธีการคุมกำเนิดด้วย ห่วงอนามัยยาเม็ดคุมกำเนิดบ้างแล้ว ดังนั้นจึงทำให้สตรีกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด สำหรับกลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี และมีระยะเวลาสมรส 21 ปีขึ้นไป ยังคงมีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 12) กล่าวคือ สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมเร็วทั้ง 2 กลุ่มและบุตรเกิดรอดน้อยกว่า กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี ที่มีแบบแผนการคุมกำเนิดเหมือนๆ กัน แต่มีระยะเวลาสมรสแตกต่างกัน (ระยะเวลาสมรส 17-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป) พบว่า กลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่า มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่า กล่าวโดยสรุป ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปียังไม่อาจกล่าวได้อย่างแน่นอนว่า ระยะเวลาสมรสมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง แบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดหรือไม่ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนตัวอย่างไม่เพียงพอ ส่วนสตรีอายุ 40-49 ปี พบว่า ระยะเวลาสมรสมีอิทธิพลร่วมกับแบบแผนการคุมกำเนิด ส่งผลต่อความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและระยะเวลาสมรสของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระยะเวลาสมรส 17-20 ปี</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	3.32	23	2.16	2.53	14	1.38
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.57	14	1.10	2.35	11	1.29
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.58	63	0.94	2.52	38	1.13
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.25	29	1.30	3.84	16	1.54
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.90	191	1.16	3.76	71	1.32
	F = 18.55*			F = 8.77*		
<u>ระยะเวลาสมรส 21 ปี ขึ้นไป</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	3.16	13	2.08	4.37	123	2.18
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.44	**	0.95	4.23	10	3.09
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	4.49	**	1.75	3.15	28	1.10
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	3.76	12	1.27	5.38	89	2.14
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.27	64	1.38	4.67	327	1.45
	F = 4.84*			F = 9.89*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

หลังจากนำเอาระดับการศึกษาของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 14) สตรีอายุ 30-39 ปี ซึ่งมีระดับการศึกษา 4-7 ปี พบว่า กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด (4.02 คน) ซึ่งแตกต่างจากความสัมพันธ์ที่พบในระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 12) ที่พบว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดสูงสุด อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดเมื่อมีจำนวนบุตรมากแล้ว และยังคงจำเป็นต้องใช้การคุมกำเนิดอยู่เพราะยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ จึงมีผลทำให้กลุ่มสตรีดังกล่าวมีบุตรเกิดรอดมากที่สุด สำหรับสตรีที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปีและระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีจำนวนตัวอย่างน้อยเกินกว่าจะวิเคราะห์ได้ ส่วนในกลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี ที่มีระดับการศึกษา 4-7 ปี พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เปลี่ยนแปลงไปจากระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร แต่สตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด (3.65 คน) และต่ำที่สุดในกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ (1.77 คน) ซึ่งไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 12) ที่พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดสูงสุดและสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่าจำนวนตัวอย่างในแต่ละประเภทของกลุ่มสตรีดังกล่าวมีน้อย ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอดมีการผันผวน สำหรับสตรีที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี จะไม่วิเคราะห์ผลเนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อย

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายละเอียด ในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี และระดับการศึกษา 4-7 ปี พบว่า กลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง มีลักษณะเช่นนี้ในกลุ่มสตรีที่มีแบบแผนการคุมกำเนิดทั้ง 2 ประเภท กล่าวคือ สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย และสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ สำหรับกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า มีจำนวนตัวอย่างน้อยจนวิเคราะห์ผลไม่ได้ สรุปผลได้ว่า เมื่อนำเอาระดับการศึกษาของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม ในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุพอจะเห็นอิทธิพลของระดับการศึกษาในบางกลุ่ม แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างน้อย ไม่สามารถวิเคราะห์ผลได้ทุกระดับการศึกษา ดังนั้น

จึงไม่อาจสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าระดับการศึกษาของสตรีมีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและระดับการศึกษาของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดและ ระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระดับการศึกษา 0-3 ปี</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	4.55	9	2.29	4.64	50	2.48
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	-	-	-	6.03	**	3.62
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.64	**	2.12	3.38	**	1.33
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.71	13	1.61	5.32	20	1.74
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.03	37	1.30	4.76	73	1.49
	F = 2.29			F = 1.43		
<u>ระดับการศึกษา 4-7 ปี</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	2.83	25	1.95	4.02	83	1.94
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.32	16	1.17	3.06	9	1.68
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.67	56	0.96	2.77	41	1.25
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	3.89	27	1.00	5.25	81	2.18
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.02	208	1.23	4.53	297	1.46
	F = 20.92*			F = 18.13*		

ตารางที่ 14 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิดและ ระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	2.53	**	0.68	1.99	**	1.18
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.28	**	1.36	1.77	6	0.89
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.57	5	0.55	2.69	21	0.91
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	**	-	2.52	5	1.17
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.33	11	0.56	3.65	29	1.24
	F = 0.61			F = 6.06*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ข้อมูลในตารางที่ 15 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ได้ นำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาร่วมพิจารณาด้วยในฐานะเป็นตัวแปรควบคุม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (ตารางที่ 12) ในกลุ่มสตรีที่ก่อนและหลังสมรส ทำงานไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรสในสตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุ สำหรับ สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส ซึ่งมีอายุ 30-39 ปี ไม่สามารถวิเคราะห์ผลได้เนื่องจากมีจำนวน ตัวอย่างน้อย เมื่อพิจารณาสตรีอายุ 40-49 ปี ที่ทำงานก่อนและหลังสมรส พบว่า สตรีเริ่มใช้การ คุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดมากที่สุด(4.19 คน) ส่วนสตรีเริ่มใช้การ คุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด(1.75 คน) ไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์

2 ตัวแปร (ตารางที่ 12) พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้มัลตรเกิดรอดน้อยที่สุด และจำนวนบุตรเกิดรอดมากที่สุด พบในกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรสที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ ได้เริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกเมื่อมีจำนวนบุตรมากแล้ว เนื่องด้วยขณะนี้ยังไม่มีการคุมกำเนิดให้เลือกมากนักและยังไม่มีการเผยแพร่ไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้อาจจะมีการใช้ไม่ถูกต้องร่วมด้วย จึงมีผลทำให้มัลตรเกิดรอดมากที่สุด สำหรับกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช่ น่าจะใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะห่างการมีบุตรอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วย สตรีกลุ่มนี้ทำงานทั้งก่อนและหลังสมรส การมีบุตรจำนวนมากอาจจะเป็นอุปสรรคในการทำงาน รวมทั้งสตรีกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อาจมีระดับการศึกษาสูงร่วมด้วย เพราะว่ามีระดับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้าและค่าตอบแทนสูง จะส่งผลทำให้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน จึงสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง (ก่อนและหลังสมรส) ผลจากการมีระดับการศึกษาสูง จะช่วยทำให้สตรีกลุ่มดังกล่าวตระหนักถึงความสำคัญของการมีบุตรจำนวนน้อยด้วย สำหรับกลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยยังคงพบว่า มัลตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง

2 กลุ่ม

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในกลุ่มสตรีอายุ 40 - 49 ปี ที่ทำงานก่อนและหลังสมรส มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ในทุกแบบแผนการคุมกำเนิด สะท้อนให้เห็นอิทธิพลการทำงานของสตรีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง

2 ตัวแปร โดยสรุปกล่าวได้ว่า เมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม ไม่อาจสรุปได้อย่างแน่นอนว่า แบบแผนการทำงานของสตรีมีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอด เปลี่ยนแปลงไปจากระดับความสัมพันธ์

2 ตัวแปร (ตารางที่ 12) หรือไม่ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านจำนวนตัวอย่างของกลุ่มสตรีที่ก่อนและหลังสมรสทำงาน แต่ในกลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี พบว่า แบบแผนการทำงานของสตรีมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและแบบแผนการทำงานของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดและ แบบแผนการทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงาน</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	-	-	-	3.64	17	1.79
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.40	**	1.22	1.75	9	0.87
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	3.07	13	0.93	2.63	24	0.94
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	3.45	**	1.23	3.36	11	1.49
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.82	30	1.22	4.19	52	1.26
	F = 2.36			F = 10.48*		
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	2.34	11	1.36	3.68	38	1.83
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.31	7	1.52	3.36	5	1.80
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.97	20	1.37	2.96	18	1.04
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	3.84	12	1.07	4.99	20	1.78
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.57	54	1.13	4.59	104	1.61
	F = 4.49*			F = 6.55*		

ตารางที่ 15 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิดและ แบบแผนการทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	3.71	24	2.28	4.51	83	2.35
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.29	8	0.94	5.09	7	3.11
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.31	33	0.71	2.82	24	1.43
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.28	27	1.40	5.46	74	2.18
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.16	170	1.23	4.55	241	1.45
	F = 17.49*			F = 10.05*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ในตารางที่ 16 เมื่อนำภาคที่สตรีอาศัยมาเป็นตัวแปรควบคุม พบว่า กลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดสูงที่สุด ไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ที่พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้มีบุตรเกิดรอดสูงที่สุด อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ จะเริ่มใช้การคุมกำเนิดเมื่อมีจำนวนบุตรมากแล้ว และยังคงใช้ในปัจจุบัน เนื่องจากยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานครกลับพบว่า สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร สตรีส่วนใหญ่จะสมรสเมื่ออายุมาก (อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย

26 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยระดับประเทศเท่ากับ 22.8 ปี) (Limanonda, 1987: 5) จึงมีผลทำให้ระยะเวลาของการมีบุตรเฉลี่ยน้อยลง สตรีจึงมีความต้องการมีบุตรโดยเร็ว ดังนั้นจึงไม่ใช้การคุมกำเนิด รวมทั้งอาจจะมีเหตุผลทางด้านร่างกายร่วมด้วย อาทิเช่น การมีบุตรยากเป็นต้น (สตรีกลุ่มนี้มีระยะเวลาสมรสมากกว่า 17 ปี) สำหรับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ และภาคใต้มีข้อจำกัดเรื่องจำนวนตัวอย่างไม่เพียงพอ จึงไม่วิเคราะห์ผล

กลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี (ตารางที่ 16) ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอด ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (จากตารางที่ 12) ส่วนสตรีกลุ่มที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือทิศทางการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังคงเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่าสตรีในภาคเหนือมีความต้องการขนาดครอบครัวที่ปรารถนาใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณากลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางรวมทั้งกรุงเทพมหานคร พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด ไม่ตรงกับระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ที่พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากภาคกลางและกรุงเทพมหานคร มีระดับการพัฒนาสูงกว่าภาคอื่นๆ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีส่วนใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในภาคดังกล่าวจึงค่อนข้างดีกว่าภาคอื่นๆ ทำให้สตรีตระหนักในเรืองการมีบุตรจำนวนมาก อาจจะมีผลเสียมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ จึงใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตรค่อนข้างจะต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีวิธีการคุมกำเนิดประเภทต่างๆ ให้เลือกอย่างจำกัดก็ตาม ส่วนในปัจจุบันหยุดใช้ไปชั่วขณะหนึ่งซึ่งอาจมีผลกระทบต่อ การมีบุตรน้อยมากจึงมีผลทำให้กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด สำหรับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้จะไม่วิเคราะห์ผล เนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อย

สรุปผลได้ว่า เมื่อนำเอาภาคที่อยู่อาศัยของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม โดยรวมแล้วยังพบว่า สตรีทั้ง 2 กลุ่มอายุที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม และบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม ยกเว้นสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า กลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งภาคกลางและกรุงเทพมหานคร มีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย

จากระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 13) แต่ความสัมพันธ์ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 ส่วนกลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคใต้ไม่ได้วิเคราะห์ผล เนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อย แม้ว่าอิทธิพลของภาคที่สตรีอาศัยจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร อย่างไรก็ตาม ไม่อาจสรุปผลได้อย่างชัดเจนว่า ภาคที่สตรีอาศัยมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรหรือไม่ เนื่องจากไม่สามารถวิเคราะห์ผลได้ทุกภาค สำหรับสตรีอายุ 40-49 ปี พบว่า ภาคที่สตรีอาศัยมีอิทธิพลร่วมกับแบบแผนการคุมกำเนิด ส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความผันแปรของบุตรเกิดรอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิด และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคเหนือ</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	4.17	**	3.13	4.09	12	2.39
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.85	**	1.34	3.88	**	2.10
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.27	20	0.89	3.31	12	1.03
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	3.27	8	0.96	4.81	30	2.54
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.61	53	1.38	4.44	53	1.89
	F = 4.88*			F = 1.23		
<u>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	2.51	7	2.18	4.01	50	2.09
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.24	9	1.34	7.25	**	2.36
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.68	15	1.19	2.16	13	1.25
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.05	15	0.78	5.48	37	1.81
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.13	116	1.12	4.57	148	1.29
	F = 12.09*			F = 14.38*		
<u>ภาคใต้</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	4.02	16	2.32	5.20	22	2.35
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	-	**	-	2.66	**	0.78
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.90	**	0.60	2.95	**	1.10

ตารางที่ 16 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิด และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน					
	อายุ 30-39 ปี			อายุ 40-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.30	6	1.34	5.52	15	2.36
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	4.46	29	1.45	4.54	51	1.28
	F = 1.26			F = 3.31*		
<u>ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร</u>						
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	2.44	10	0.99	3.92	52	2.08
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้	2.58	6	0.99	2.20	13	1.51
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้	2.92	25	1.06	2.80	37	1.11
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้	4.69	11	1.80	4.80	24	1.87
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้	3.83	58	1.06	4.46	146	1.54
	F = 9.20*			F = 12.94*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

จากรายละเอียดการวิเคราะห์ข้างต้น สรุปได้ว่าแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอด มีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยพบว่ากลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี ที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด และกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและ

ปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนกลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม สำหรับสตรีอายุ 40-49 ปี พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด ส่วนสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อนำเอาตัวแปรอื่นมาร่วมพิจารณาด้วย ผลปรากฏว่า ระยะเวลาสมรส ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรี และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ไม่อาจสรุปได้อย่างแน่ชัดว่ามีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดหรือไม่ ในกลุ่มสตรีอายุ 30-39 ปี เนื่องจากมีข้อจำกัดในจำนวนตัวอย่างไม่สามารถวิเคราะห์ผลได้ครบทุกกลุ่ม ส่วนกลุ่มสตรีอายุ 40-49 ปี พบว่า ระยะเวลาสมรส แบบแผนการทำงาน ภาคที่อยู่อาศัยของสตรี มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร แต่ระดับการศึกษาของสตรียังไม่อาจสรุปได้อย่างแน่นอนว่ามีอิทธิพลหรือไม่ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนตัวอย่างค่อนข้างน้อย ไม่สามารถเปรียบเทียบได้ทุกระดับการศึกษา

ข. สตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

ข้อมูลในตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่าแบบแผนการคุมกำเนิดที่แตกต่างกันของสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ มีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 แต่ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสอดคล้องกับสมมติฐานเป็นเพียงบางส่วน กล่าวคือ สตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ ที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด และในสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณากลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย พบว่า ในกลุ่มสตรีอายุ 25-29 ปี ที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่า (1.85 คน) สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม (1.45 และ 1.71 คน) สำหรับสตรีอายุ 15-24 ปี และ 30-49 ปี พบว่า สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่า (1.27 และ 2.11 คน ตามลำดับ) สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้เพียง

กลุ่มเดียวเท่านั้น (ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด คือ 1.26 และ 1.70 คนตามลำดับ) เหตุผลที่พอจะอธิบายได้ว่า การที่กลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยไม่ได้เป็นกลุ่มที่มีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทั้งหมดอาจเนื่องมาจากสตรีกลุ่มดังกล่าวผสมสรีด หรืออาจจะมีบุตรยาก จึงไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิดเลย ทั้งๆ ที่รัฐบาลมีการส่งเสริมให้ใช้การคุมกำเนิดอย่างแพร่หลาย ส่วนกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุดในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ สันนิษฐานเห็นว่าสตรีกลุ่มดังกล่าวตระหนักถึงความสำคัญของการมีบุตรจำนวนน้อย ซึ่งในช่วงที่รัฐบาลเริ่มประกาศนโยบายประชากรได้ส่งเสริมให้คู่สมรสมีบุตรเพียง 2 คน และสนับสนุนให้มีการใช้วิธีคุมกำเนิดอย่างกว้างขวาง ดังนั้นสตรีกลุ่มนี้จึงใช้การคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะห่างการมีบุตร ซึ่งอาจจะมีการใช้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ใช้การคุมกำเนิดก็ตาม ซึ่งอาจจะหยุดใช้เพียงชั่วขณะหนึ่ง จึงไม่ส่งผลต่อการมีบุตรเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามสำหรับกลุ่มสตรีที่มีอายุน้อย (15-24 ปี) และไม่มีบุตรเกิดรอดน้อยเหล่านี้ก็ยังมีโอกาสที่จะมีบุตรได้อีก โดยสรุปแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอด มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตรงกับสมมติฐาน เป็นบางส่วน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน
ของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิด ของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.27	137	0.60	1.85	67	1.04	2.11	102	1.38
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.26	140	0.50	1.45	134	0.65	1.70	121	0.85
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.28	433	0.50	1.71	498	0.74	2.15	591	0.82
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.35	13	0.50	2.85	28	0.88	3.38	61	1.28
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.21	75	0.51	2.72	216	0.84	2.98	471	0.90
				F = 66.17*		F = 87.35*		F = 91.55*	

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

เมื่อนำเอารยะเวลาสมรสมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 18)

พบว่า สตรีที่มีอายุ 15-24 ปี ซึ่งมีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี ที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด สำหรับสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ ซึ่งความสัมพันธ์ต่างจากความสัมพันธ์ที่พบในระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 17) นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยในระยะเริ่มต้นของการสมรสมีความต้องการมีบุตรหลังจากสมรสทันที จึงไม่ใช้การคุมกำเนิด มีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ ส่วนกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี กลับพบว่า สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่า กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม (ใช้เร็วแต่ปัจจุบันยังใช้และปัจจุบันไม่ใช้แล้ว) แต่มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งทิศทางความสัมพันธ์ไม่ตรงกับระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 17) ที่พบว่า สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ อย่างไรก็ตาม สตรีที่มีแบบแผนการคุมกำเนิดแตกต่างกันยังคงมีความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าระยะเวลาสมรสที่เพิ่มขึ้น (เพิ่มขึ้นจาก 0-4 ปี เป็นระยะเวลาสมรส 5-9 ปี) มีผลทำให้เห็นความแตกต่างของบุตรเกิดรอดในกลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยกับกลุ่มสตรีที่มีแบบแผนการคุมกำเนิดอื่นๆ ชัดเจนขึ้น

กลุ่มสตรีที่มีอายุ 25 -29 ปี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังคงเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร นอกจากกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี ที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ ซึ่งในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่า สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม อาจเป็นเพราะว่า สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย อยู่ในระยะเริ่มต้นของการสมรส ยังมีโอกาสที่จะมีบุตรต่อไปได้อีก สำหรับกลุ่มสตรีที่มีอายุ 30-49 ปี พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรส 10 ปี ขึ้นไป ซึ่งไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว

ทั้ง 2 กลุ่ม สันท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของระยะเวลาสมรสที่มากขึ้น ส่งผลกระทบทำให้เกิดความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอด ในกลุ่มสตรีที่มีแบบแผนการใช้การคุมกำเนิดอื่นๆ กับกลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยชัดเจน ส่วนสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี และ 5-9 ปี พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังคงเป็นไปในทิศทางเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช่อะไรก็ตามในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ ยังคงพบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด และพบว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณารายละเอียดในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรสแตกต่างกัน แต่มีแบบแผนการคุมกำเนิดเหมือนกันในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นจะมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสยาวนานกว่า สรุปผลได้ว่าระยะเวลาสมรสกับแบบแผนการคุมกำเนิดต่างก็มีอิทธิพลร่วมกัน ส่งผลทำให้เกิดความแตกต่างในจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและระยะเวลาสมรสของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิด และระยะเวลาสมรส	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระยะเวลาสมรส 0-4 ปี</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.14	113	0.37	1.16	26	0.37	1.23	6	0.46
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.15	85	0.36	1.11	38	0.32	1.06	17	0.24
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.09	287	1.29	1.18	99	0.42	1.24	40	0.49
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.15	6	0.39	-	-	-	-	-	-
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.04	23	0.19	2.13	9	0.53	2.13	6	0.36
	F = 62.85*			F = 17.88*			F = 9.85*		
<u>ระยะเวลาสมรส 5-9 ปี</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.91	24	1.01	2.34	33	1.09	1.71	37	0.71
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.44	55	0.63	1.54	79	0.64	1.47	35	0.72
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.66	145	0.59	1.73	293	0.67	1.90	158	0.74

ตารางที่ 18 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิด และระยะเวลาสมรส	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระยะเวลาสมรส 5-9 ปี</u>									
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.52	7	0.54	2.46	19	0.70	2.14	8	0.37
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.28	50	0.58	2.48	100	0.61	2.50	74	0.64
	F = 15.53*			F = 34.22*			F = 16.62*		
<u>ระยะเวลาสมรส 10 ปี ขึ้นไป</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	-	-	-	2.13	6	1.16	2.45	60	1.63
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้	-	-	-	1.76	17	0.93	1.98	68	0.89
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว และปัจจุบันยังใช้	-	-	-	2.16	107	0.82	2.35	393	0.78
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	-	-	3.63	9	0.65	3.58	52	1.26
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	-	-	-	2.99	107	0.96	3.08	390	0.91
	F = -			F = 18.53*			F = 51.75*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

เมื่อนำระดับการศึกษาของสตรีเข้ามาวิเคราะห์ร่วม (ตารางที่ 19) พบว่าสตรีอายุ 15-24 ปีที่มีระดับการศึกษา 4-7 ปี ยังคงมีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปรคือ สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช่ สำหรับสตรีที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี และระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่ากลับพบว่า กลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้ (ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด) ไม่ตรงกับในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร สะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลของระดับการศึกษา ส่งผลไม่ชัดเจนต่อความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอด อาจเนื่องมาจาก สตรีกลุ่มนี้มีอายุน้อย (อายุ 15-24 ปี) อยู่ในระยะเริ่มแรกของการสร้างครอบครัว ส่วนใหญ่ จะยังคงมีจำนวนบุตรไม่เพียงพอกับความต้องการ อย่างไรก็ตาม แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีที่แตกต่างกัน ยังคงทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มสตรีอายุ 25-29 ปี ที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี และระดับการศึกษา 4-7 ปี ยังคงพบว่าทิศทางความสัมพันธ์เหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม แต่มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าทั้ง 2 กลุ่ม ยกเว้นกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ซึ่งไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วจะใช้การคุมกำเนิด เพื่อเว้นระยะการมีบุตรอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ใช้การคุมกำเนิดก็ตาม ก็ยังคงมีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อีกทั้งเนื่องจากระดับการศึกษาสูง จึงช่วยทำให้สตรีกลุ่มนี้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีบุตรจำนวนน้อยและการคุมกำเนิด

สำหรับสตรีอายุ 30-49 ปี ที่มีระดับการศึกษา 4-7 ปี และระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ยังคงพบว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 17) แต่ในกลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาเพียง 0-3 ปี พบว่า สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม และไม่มีบุตรเกิดรอดน้อยกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การ

คุมกำเนิดซ้ำทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่าสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช่เพียงกลุ่มเดียว แสดงให้เห็นผลกระทบของระดับการศึกษาของสตรี ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรชัดเจนยิ่งขึ้น ในกลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ และมีระดับการศึกษาต่ำ (0-3 ปี) อาจเป็นเพราะว่าแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีในกลุ่มนี้ ยังคงมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก แม้ว่ารัฐบาลจะมีการส่งเสริมให้การใช้วิธีการคุมกำเนิดก็ตาม สันนิษฐานให้เห็นว่าสตรีในกลุ่มนี้อาจจะยังใช้วิธีการคุมกำเนิดไม่แพร่หลาย นอกจากนี้เมื่อพิจารณากลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี ซึ่งมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่มีแบบแผนการคุมกำเนิดเหมือนกัน พบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ในทุกแบบแผนการคุมกำเนิด สรุปผลได้ว่าระดับการศึกษาของสตรีมีอิทธิพลร่วมกับแบบแผนการคุมกำเนิดส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและระดับการศึกษาของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิด และระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ระดับการศึกษา 0-3 ปี</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.48	21	0.82	2.00	7	1.12	2.46	16	1.81
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช่	1.83	13	0.73	1.05	6	0.55	1.93	7	0.28
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.39	32	0.63	1.91	19	0.79	1.80	33	0.64
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	-	-	3.51	**	0.83	4.78	8	1.35
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.36	9	0.99	2.82	41	1.13	3.09	54	0.94
			F = 4.44*			F = 4.77*			F = 17.03*
<u>ระดับการศึกษา 4-7 ปี</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.23	106	0.55	1.91	49	1.08	2.20	67	1.25
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช่	1.18	116	0.41	1.54	94	0.71	1.79	85	0.92
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.28	342	0.49	1.73	380	0.75	2.22	424	0.85

ตารางที่ 19 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิด และระดับการศึกษาของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.35	12	0.50	2.81	26	0.88	3.21	49	1.15
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.21	62	0.43	2.70	169	0.76	3.00	382	0.90
	F = 69.30*			F = 60.53*			F = 58.41*		
<u>ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.28	9	0.59	1.41	9	0.64	1.52	20	1.29
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.46	10	0.62	1.20	34	0.44	1.38	29	0.64
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว และปัจจุบันยังใช้	1.24	59	0.47	1.61	100	0.65	2.02	134	0.71
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	-	-	-	-	-	2.74	**	1.03
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.00	5	0.00	2.59	7	0.79	2.57	34	0.70
	F = 3.88*			F = 4.77*			F = 12.08*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ในตารางที่ 20 เมื่อนำเอาแบบแผนการทำงานของสตรีมาร่วมด้วย
 ในฐานะตัวแปรควบคุม พบว่า ในกลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
 เปลี่ยนแปลงไปจากระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 17) กล่าวคือ สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส
 รวมทั้งกลุ่มสตรีก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง ซึ่งไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอด
 น้อยที่สุด และกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด อาจเป็น
 เพราะสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย เป็นกลุ่มที่เพิ่งจะสมรสและอาจจะสมรสด้วยอายุที่มาก
 เนื่องจากต้องทำงาน สำหรับกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้ มีบุตรเกิดรอด
 มากที่สุด อาจเนื่องมาจากสตรีกลุ่มนี้เริ่มใช้การคุมกำเนิดเมื่อมีบุตรมากแล้ว สำหรับกลุ่มสตรีที่
 ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังคงเหมือนเช่นเดียวกับระดับ
 2 ตัวแปร คือยังพบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด
 ส่วนสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด แต่สตรีไม่เคยใช้การ
 คุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งในความสัมพันธ์
 ระดับ 2 ตัวแปร พบว่า มีบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้
 เพียงกลุ่มเดียว เมื่อพิจารณาในกลุ่มของสตรีอายุ 25-29 ปี พบว่าสตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส
 และกลุ่มที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่า
 กลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้เพียงกลุ่มเดียว ซึ่งในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร
 (ตารางที่ 17) กลับพบว่าสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การ
 คุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่าง
 ตัวแปรยังคงเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร สหพันธ์ให้เห็นถึงผลกระทบของการทำงานที่ทำให้
 เกิดความผันแปรในจำนวนบุตรเกิดรอดไปในทิศทางที่แตกต่างจากกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงาน

สำหรับกลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี (ตารางที่ 20) ยังคงพบว่ากลุ่มสตรี
 ที่ทำงานก่อนและหลังสมรส รวมทั้งกลุ่มที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง
 แบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากระดับ 2 ตัวแปร แต่กลุ่มสตรี
 ที่ไม่ทำงานก่อนและหลังสมรส กลับพบว่ากลุ่มที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดมากกว่า
 กลุ่มเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งในความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร พบว่าสตรีไม่เคยใช้

การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช่เพียงกลุ่มเดียว แสดงให้เห็นว่า การที่สตรีไม่ทำงานทั้งก่อนและหลังสมรสส่งผลกระทบต่อความผันแปรของบุตรเกิดรอดชัดเจนขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาสตรีที่อยู่ในช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 30-49 ปี) ในกลุ่มสตรีที่มีแบบแผนการคุมกำเนิดเหมือนกัน แต่มีแบบแผนการทำงานแตกต่างกัน พบว่า สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรส จะมีแนวโน้มที่มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยกว่าสตรีที่มีแบบแผนการทำงานประเภทอื่นๆ จึงสรุปผลได้ว่าแบบแผนการคุมกำเนิดและแบบแผนการทำงานของสตรี ต่างก็ส่งผลกระทบร่วมกันต่อจำนวนบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ โดยพบว่ามี ความแตกต่างของบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แม้ว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะไม่สอดคล้องกับสมมติฐานทั้งหมดก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและแบบแผนการทำงานของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบาย ประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดและ แบบแผนการทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงาน</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.09	10	0.30	1.46	9	0.53	1.58	25	1.02
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.16	19	0.38	1.29	43	0.55	1.46	48	0.63
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.22	76	0.47	1.59	140	0.67	1.95	223	0.69
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	-	-	-	**	-	3.39	12	1.38
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.15	6	0.58	2.55	22	0.69	2.88	102	0.95
	F = 6.63*			F = 15.29*			F = 44.17*		
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.19	30	0.51	1.69	19	0.89	1.74	12	1.06
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.28	40	0.46	1.47	41	0.77	1.72	22	0.87
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.31	120	0.50	1.69	126	0.79	2.37	163	0.81

ตารางที่ 20 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิดและ แบบแผนการทำงานของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง</u>									
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.17	5	0.42	2.85	4	0.65	3.57	12	1.27
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.23	14	0.43	2.67	52	0.79	2.97	107	0.89
	F = 16.29*			F = 19.64*			F = 19.59*		
<u>ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว	1.32	97	0.65	2.01	39	1.16	2.38	66	1.48
แต่ปัจจุบันไม่ใช้ เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว	1.28	81	0.55	1.58	50	0.62	1.92	50	0.97
และปัจจุบันยังใช้ เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า	1.29	237	0.51	1.80	231	0.74	2.21	204	0.90
และปัจจุบันไม่ได้ใช้ เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า	2.50	6	0.54	2.84	22	0.94	3.32	37	1.28
และปัจจุบันกำลังใช้ เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า	2.21	55	0.53	2.76	141	0.88	3.02	262	0.88
	F = 40.89*			F = 40.27*			F = 30.40*		

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ข้อมูลจากตารางที่ 21 ให้นำเอาภาคที่อยู่อาศัยของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม พบว่ากลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี มีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเปลี่ยนแปลงไปจากระดับ 2 ตัวแปร (ตารางที่ 17) กล่าวคือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคใต้เห็น กลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร กลับพบว่าสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้เพียงกลุ่มเดียว อาจเป็นเพราะสตรีที่อาศัยในภาคเหนือและภาคใต้มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือประมาณ 23 ปี เมื่อสตรีมีแบบแผนการคุมกำเนิดเหมือนกัน จึงส่งผลกระทบต่อความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดคล้ายคลึงกันทั้ง 2 ภาค แม้ว่าภาคเหนือและภาคใต้จะมีอัตราการคุมกำเนิดแตกต่างกันมากก็ตาม สหพันธ์ให้เห็นว่าในภาคเหนือซึ่งมีอัตราการคุมกำเนิดสูง และภาคใต้มีอัตราการคุมกำเนิดต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ จะพบความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการคุมกำเนิดกับจำนวนบุตรเกิดรอดชัดเจนขึ้นคือ สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ ซึ่งเป็นกลุ่มสตรีที่มีบุตรเกิดรอดมากที่สุดในระดับความสัมพันธ์ 2 ตัวแปร ปรากฏว่า มีจำนวนตัวอย่างไม่น้อยจึงไม่วิเคราะห์ผล สำหรับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเป็นไปได้ว่า สตรีกลุ่มนี้เพียงจะสมรส มีความต้องการบุตรตั้งแต่หลังสมรสจึงไม่ใช้การคุมกำเนิดเลย แต่สตรีกลุ่มนี้อายุยังน้อย (อายุ 15-24 ปี) ต่อไปในอนาคตอาจจะเพิ่มชนได้อีก

กลุ่มสตรีอายุ 25-29 ปี ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม และสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด ส่วนสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด สำหรับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ กลับพบว่ากลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มที่จะมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้เพียงกลุ่มเดียว ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีบุตรเกิดรอดใกล้เคียงกับกลุ่มสตรีเริ่มใช้

การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้ อาจเป็นเพราะว่าภาคเหนือ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 ภาคต่างก็มีอัตราการคุมกำเนิดค่อนข้างสูงใกล้เคียงกัน

สำหรับสตรีอายุ 30-49 ปี พบว่า กลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและกรุงเทพมหานครนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมิติทาง เหมือนเช่นเดียวกับระดับ 2 ตัวแปร คือ สตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้ เพียงกลุ่มเดียว ส่วนสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ พบว่า กลุ่มสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีเริ่มใช้การ คุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม สหพันธ์ให้เห็นว่าภาคใต้ซึ่งเป็นภาคที่มีอัตราการคุมกำเนิดต่ำกว่าภาคอื่นๆ อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่รวบรวมไว้ในอดีต จะทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรชัดเจนขึ้น คือสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้ การคุมกำเนิดเร็ว ทั้ง 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาให้ละเอียดยิ่งขึ้น จะพบว่าสตรีที่อาศัย อยู่ในภาคเหนือมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดน้อยกว่าภาคอื่นๆ ในทุกแบบแผนการคุมกำเนิด อันดับ รองลงมาคือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร สำหรับสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มี แนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าภาคอื่นๆ ในทุกประเภทของแบบแผนการคุมกำเนิด จึงสรุปได้ว่า เมื่อนำภาคที่อาศัยของสตรีมาร่วมพิจารณาด้วย ในฐานะตัวแปรควบคุม พบว่า ภาคมีอิทธิพลร่วมกับ แบบแผนการคุมกำเนิด ส่งผลต่อความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดในสตรีทั้ง 3 กลุ่ม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามแบบแผนการคุมกำเนิด อายุปัจจุบัน ของสตรีและภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

แบบแผนการคุมกำเนิดและ และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
ภาคเหนือ									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.51	15	0.52	1.27	5	0.49	1.50	10	0.60
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.33	28	0.64	1.20	29	0.41	1.49	22	0.58
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.23	120	0.48	1.55	150	0.68	1.93	151	0.61
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	-	-	-	3.49	**	0.70	3.81	**	1.28
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.52	6	1.18	2.84	39	1.14	2.54	64	0.69
	F = 11.51*			F = 33.59*			F = 23.52*		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.05	58	0.51	1.86	17	0.94	2.07	44	1.03
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.23	54	0.43	1.47	47	0.58	2.02	32	0.99
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.33	142	0.48	1.81	153	0.72	2.47	131	0.90

ตารางที่ 21 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิดและ และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</u>									
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.35	8	0.51	2.43	15	0.51	3.13	21	1.12
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.14	39	0.35	2.56	103	0.66	3.09	198	0.88
	F = 54.11*			F = 28.27*			F = 21.25*		
<u>ภาคใต้</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.53	44	0.85	2.26	25	1.21	3.32	20	2.02
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.31	11	0.58	1.81	17	1.02	1.87	12	1.11
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว และปัจจุบันยังใช้	1.36	30	0.56	1.79	34	0.70	2.49	43	1.00
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.30	**	0.58	3.65	6	1.05	3.31	17	1.05
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันกำลังใช้	2.38	10	0.51	2.73	25	0.90	3.29	50	0.83
	F = 5.06*			F = 7.83*			F = 6.46*		

ตารางที่ 21 (ต่อ)

แบบแผนการคุมกำเนิดและ และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
<u>ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร</u>									
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	1.18	19	0.54	1.45	19	0.76	1.55	28	0.93
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	1.25	47	0.49	1.45	40	0.63	1.54	53	0.73
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว									
และปัจจุบันยังใช้	1.27	139	0.51	1.75	160	0.78	2.07	266	0.78
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	2.38	**	0.65	2.27	**	0.56	3.63	20	1.60
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า									
และปัจจุบันกำลังใช้	2.18	20	0.46	2.94	49	0.84	2.92	159	0.96
			F = 17.89*			F = 28.77*			F = 50.08*

* มีระดับนัยสำคัญสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

** จำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

จากผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปผลได้ว่าแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอด มีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยพบว่ากลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี และ 30-49 ปี ที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้เพียงกลุ่มเดียว ส่วนสตรีอายุ 25-29 ปี กลับพบว่าสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด และในกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้มีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด อาจเนื่องจากกลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า จะใช้การคุมกำเนิดเพื่อยุติการมีบุตร ส่วนสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วจะใช้เพื่อเว้นระยะห่างการมีบุตร เมื่อนำเอาตัวแปรอื่นๆ มาร่วมพิจารณาด้วย ในฐานะเป็นตัวแปรควบคุม พบว่า ระยะเวลาสมรส ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงาน ของสตรี และภาคที่อยู่อาศัยของสตรี ต่างก็มีอิทธิพลร่วมกับแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี ส่งผลทำให้เกิดความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอด

1.3 อายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

ตามแนวคิดของ Matras (1965) ที่เรียกว่า "ยุทธวิธีทางสังคมในการสร้างครอบครัว" ซึ่งให้เห็นว่า อายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดมีปฏิสัมพันธ์กันส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งในแต่ละสังคมอาจจะมียุทธวิธีแตกต่างกันออกไป สำหรับในสังคมไทย ผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า การคุมกำเนิดมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการลดลงของระดับการเจริญพันธุ์ จึงทำให้ อายุแรกสมรสลดบทบาทลงไป อย่างไรก็ตามเพื่อความแน่ชัดในผลกระทบของตัวแปรทั้ง 2 ที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร ซึ่งมีการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดอย่างแพร่หลายในปัจจุบันจะเป็นอย่างไร จึงได้ทดสอบความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปรดังกล่าวแล้ว กับสตรีทุกกลุ่มอายุ (ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 22) และในท้ายที่สุดผู้วิจัยได้นำเอากลุ่มสตรีอายุ 30 - 49 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ ที่สมรสทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร มาศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด ว่าจะส่งผลต่อจำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างไร เพื่อความแน่ชัดในความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปร การศึกษาในส่วนนี้ได้นำแนวคิดของ Matras (1965) มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์โดยใช้วิธีของเซฟฟี (Scheffe test for all possible comparison) เพื่อดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดด้วยการจับคู่เปรียบเทียบในแต่ละกลุ่ม โดยตั้งสมมติฐานและมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สตรีที่สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด น่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุด
2. สตรีที่สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด น่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงรองลงมา
3. สตรีที่สมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด น่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ
4. สตรีที่สมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด น่าจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำที่สุด

จากข้อมูลในตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด มีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับข้อสมมติฐานทั้งหมดที่ได้กำหนดไว้ในกรณีวิเคราะห์ครั้งนี้ กล่าวคือ ในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ พบว่า สตรีที่สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิดมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากที่สุด นอกจากสตรีอายุ 30-49 ปี กลับพบว่า สตรีที่สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดมากที่สุด และสตรีที่สมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด ส่วนสตรีที่สมรสอายุมากเคยคุมกำเนิด มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดต่ำรองลงมา เมื่อนำเอาวิธีการของเซฟฟี มาตรวจสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอด ด้วยวิธีการจับคู่เปรียบเทียบ พบว่าในกลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี ที่สมรสอายุน้อยทั้ง 2 กลุ่ม มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากกว่าสตรีที่สมรสอายุมากทั้งที่เคยและไม่เคยใช้การคุมกำเนิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นไปได้ว่าสตรีกลุ่มนี้อยู่ในช่วงแรกของการสร้างครอบครัว ผลกระทบของอายุแรกสมรสจึงเห็นชัดเจนกว่าการคุมกำเนิด เพราะสตรีไทยส่วนใหญ่มีความต้องการบุตรหลังจากสมรสเลยไม่นิยมการคุมกำเนิดก่อนที่จะมีบุตรคนแรก สอดคล้องกับผลการศึกษาของนาทพร ชโยวรรณ (2530) ที่ผ่านมา พบว่า สตรีไทยเริ่มใช้การคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์แรกมีสัดส่วนน้อยมาก

สำหรับกลุ่มสตรีอายุ 25 - 29 ปี เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเซฟฟี (Scheffe) พบว่า สตรีที่สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย (เท่ากับ 2.49 คน) มากกว่าสตรี

สมรสอายุมากที่สุด 2 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะว่าโดยทั่วไปสตรีไทย ส่วนใหญ่จะเริ่มมีการคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์แรกมีสัดส่วนน้อยมาก ประกอบกับในช่วงหลังการ ประกาศนโยบายประชากร รัฐบาลได้ส่งเสริมให้สตรีใช้วิธีการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่อย่างแพร่หลาย ดังนั้นสตรีสมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด (มีระยะเวลาสมรสอย่างน้อย 8 ปี ผ่านมาแล้ว) จึงมีจำนวนตัวอย่างน้อย (10 ราย) อาจจะมีผลกระทบทำให้ค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอด เกิดความผันผวนจนกระทั่งมีผลให้กลุ่มสตรีสมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอดแตกต่าง จากกลุ่มสตรีสมรสอายุมากที่สุด 2 กลุ่มน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามผลกระทบของ อายุแรกสมรสที่มีผลต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ยังคงปรากฏอยู่

เมื่อพิจารณากลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี โดยการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร ด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ตามวิธีการของเซฟฟี พบว่ามีความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอด ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ สตรีสมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีสมรส อายุมากที่สุด 2 กลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอด (เท่ากับ 2.31 คน) มากกว่าสตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด (เท่ากับ 1.97 คน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 จากข้อค้นพบนี้สรุปได้ว่า สตรีสมรสอายุน้อยและไม่เคย คุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด (2.97 คน) อันดับรองลงมา คือสตรีสมรสอายุมาก และไม่เคยคุมกำเนิด (2.31 คน) ส่วนสตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด (1.97 คน) จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของอายุแรกสมรส ที่ส่งผลต่อบุตรเกิดรอดค่อนข้างชัดเจนว่าการคุมกำเนิด มีข้อที่น่าสังเกตว่า สตรีที่เคยใช้การ คุมกำเนิดมีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดทั้ง 3 กลุ่มอายุ อาจเป็นเพราะว่าจำนวนตัวอย่างของสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดมีน้อย จึงทำให้สัดส่วนของสตรี เคยใช้การคุมกำเนิดมีมากกว่าสตรีที่ไม่เคยใช้เป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อค่าเฉลี่ย จำนวนบุตรเกิดรอด ทำให้เกิดความผันผวน รวมทั้งอาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่ากลุ่มสตรีเหล่านี้ มีบุตรมาแล้วจึงตัดสินใจใช้การคุมกำเนิดเพื่อยุติการมีบุตร จึงทำให้มีบุตรมากกว่าสตรีที่สมรส อายุมากกว่า และไม่ใช้การคุมกำเนิด เนื่องจากไม่มีบุตรตามจำนวนที่ต้องการ และข้อมูลนี้ก็ ได้สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทย หลังจากรัฐบาลได้ประกาศนโยบายประชากร สตรีมีการยอมรับและ ใช้วิธีการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่ และในปัจจุบันสตรีมีการใช้วิธีการคุมกำเนิดกันอย่างแพร่หลาย

มีสตรีเพียงส่วนน้อยที่ไม่เคยใช้วิธีการคุมกำเนิดเลย อย่างไรก็ตามโดยสรุปกล่าวได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด ส่งผลกระทบต่อบุตรเกิดรอด ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสมมติฐานเพียงบางส่วน โดยพบว่าอายุแรกสมรสส่งผลเชิงลบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ส่วนการคุมกำเนิดยังไม่อาจสรุปผลได้อย่างแน่ชัด

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี จำแนกตามอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดและอายุปัจจุบันของสตรี ที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด	อายุปัจจุบัน								
	อายุ 15-24 ปี			อายุ 25-29 ปี			อายุ 30-49 ปี		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด	1.45	63	0.79	1.88	10	1.10	3.02	6	1.76
สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด	1.53	372	0.64	2.49	257	1.01	2.97	149	1.04
สมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด	1.03	27	0.17	1.56	40	0.89	1.97	81	1.26
สมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด	1.12	93	0.36	1.63	399	0.73	2.31	865	0.95
	F = 15.60*			F = 54.77*			F = 24.26*		

สมรสอายุน้อย คือ ≤ 17 ปี

สมรสอายุมาก คือ 20 ปี ขึ้นไป

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ในท้ายสุดเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ผู้วิจัยจึงนำเอากลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงปลายของวัยเจริญพันธุ์ โอกาสในการจะมีบุตรเพิ่มของสตรีกลุ่มนี้ย่อมมีน้อยลง โดยได้เปรียบเทียบในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากรและในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร จมึนภาวะเจริญพันธุ์เป็นอย่างไร จากข้อมูลในตารางที่ 23 พบว่า กลุ่มสตรีที่สมรสอายุน้อยมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่ากลุ่มสตรีที่สมรสอายุมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าสตรีที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร ซึ่งสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด สำหรับสตรีที่สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอดมากที่สุดในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร แต่สตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร กลับพบว่าสตรีที่สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด (3.02 คน) ซึ่งนับว่าสตรีกลุ่มนี้น่าจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากสตรีส่วนใหญ่ที่มีการใช้การคุมกำเนิดในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าสตรีกลุ่มนี้มีจำนวนอย่างน้อยเพียง 6 ราย อย่างไรก็ตามจะพบว่าทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร กลุ่มสตรีที่สมรสอายุน้อยหรือมาก ซึ่งเคยคุมกำเนิดมีแนวโน้มของบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่ไม่เคยคุมกำเนิด สะท้อนให้เห็นว่าสตรีอาจจะเริ่มใช้การคุมกำเนิดเมื่อมีบุตรมาแล้ว หรือสตรีที่ไม่เคยคุมกำเนิดอาจจะประสบปัญหาการมีบุตรยาก หรืออาจเป็นเพราะเกิดจากความผันผวนของค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอด โดยมีสาเหตุมาจากสตรีไม่เคยใช้การคุมกำเนิดมีจำนวนตัวอย่างน้อย

เมื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยอัตราส่วน "เอฟ" ด้วยวิธีจับคู่เปรียบเทียบของเซฟฟี พบว่า สตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร ซึ่งสมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอด (5.07 คน) มากกว่าสตรีที่สมรสอายุมากทั้งที่ไม่เคยและไม่เคยคุมกำเนิด (มีบุตรเกิดรอดเท่ากับ 3.93 คน และ 3.22 คน ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของอายุแรกสมรสที่มีต่อการกำหนดจำนวนบุตรของสตรีค่อนข้างมาก ในระยะก่อนการประกาศนโยบายประชากร สำหรับสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่า สตรีที่สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอด

มากกว่าสตรีสมรสอายุมากทั้ง 2 กลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีสมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอด (2.31 คน) มากกว่าสตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด (1.97 คน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 จากข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร จะเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอดชัดเจนกว่ากลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร กล่าวคือ สามารถสรุปได้ว่า สตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร ซึ่งสมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดมากที่สุด อันดับรองลงมาคือ สตรีสมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด สำหรับสตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีอายุ 30 - 49 ปี จำแนกตามอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร

อายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด	อายุ 30-49 ปี					
	ก่อนประกาศนโยบายฯ			หลังประกาศนโยบายฯ		
	\bar{X}	จำนวน	S.D.	\bar{X}	จำนวน	S.D.
สมรสอายุน้อยและไม่เคยคุมกำเนิด	4.23	31	2.18	3.02	6	1.76
สมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด	5.07	136	1.94	2.97	149	1.04
สมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิด	3.22	58	1.80	1.97	81	1.26
สมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด	3.93	302	1.65	2.31	865	0.95
	F = 16.59*			F = 24.26*		

สมรสอายุน้อย คือ <17 ปี

สมรสอายุมาก คือ 20 ปี ขึ้นไป

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากรายละเอียดผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิด ที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่าทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 ในสตรีทั้ง 3 กลุ่มอายุ และพบว่าในกลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความชัดเจนมากกว่ากลุ่มสตรีอายุอื่นๆ กล่าวคือ สามารถสรุปได้ว่าสตรีสมรสอายุน้อยและเคยคุมกำเนิด มีบุตรเกิดรอดมากที่สุด อันดับรองลงมา คือสตรีสมรสอายุมากและเคยคุมกำเนิด สำหรับสตรีสมรสอายุมากและไม่เคยคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด ในท้ายที่สุดผู้วิจัยได้นำเอาเฉพาะกลุ่มสตรีอายุ 30-49 ปี ที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรมาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อความชัดเจนของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดว่าจะส่งผลต่อจำนวนบุตรเกิดรอดเป็นอย่างไร พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางประการ แต่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรคล้ายคลึงกัน แต่ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร จะเห็นความสัมพันธ์ชัดเจนกว่าคือสามารถสรุปเรียงลำดับได้ว่า สตรีในกลุ่มใดมีบุตรเกิดรอดมากกว่ากันตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ โดยสรุปกล่าวได้ว่า เมื่อนำเอาอายุแรกสมรสและการคุมกำเนิด มาตรวจสอบว่ามีผลกระทบต่อบุตรเกิดรอดอย่างไร พบว่า อายุแรกสมรสของสตรี ส่งผลกระทบเชิงลบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด แต่การคุมกำเนิดพบว่ามีผลทำให้เกิดความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอด ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรส แบบแผนการคุมกำเนิดและตัวแปรอื่นๆ กับจำนวนบุตรเกิดรอด ด้วยการวิเคราะห์จำแนกหมู่ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร

นอกจากอายุแรกสมรสและการคุมกำเนิดจะเป็นตัวกำหนดใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ และเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์สตรีไทยแล้ว ทฤษฎีทางประชากร ยังได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมมีส่วนส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์เปลี่ยนแปลงได้ โดยส่งผ่านตัวกำหนดใกล้ชิด (Davis and Blake, 1956; Bongaarts, 1978, 1980) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร ดังนั้นการศึกษาในส่วนนี้จึงได้นำตัวแปรอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ที่คาดว่าจะมีผลทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ (จำนวนบุตรเกิดรอด) ของสตรีไทยเปลี่ยนแปลงมาร่วมพิจารณาด้วย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกหมู่ ตัวแปรอื่นๆ ที่นำเข้ามาวิเคราะห์ ได้แก่ ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรี ภาคที่อยู่อาศัย และอายุปัจจุบันของสตรี สำหรับระยะเวลาสมรสมีได้นำเข้ามาร่วมศึกษาด้วย เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับอายุแรกสมรสและอายุปัจจุบันของสตรีค่อนข้างสูง โดยพิจารณาจากค่าความสัมพันธ์ (Correlation) มากกว่า 0.5 เพราะอาจจะเกิดลักษณะที่เรียกว่า Multicollinearity ดังนั้นตัวแปรที่นำมาทดสอบในแบบจำลองการวิเคราะห์จำแนกหมู่ ประกอบด้วย อายุแรกสมรส แบบแผนการคุมกำเนิดและตัวแปรอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดกับจำนวนบุตรเกิดรอด ทั้งความสัมพันธ์ที่ยังไม่ได้ควบคุมอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ และความสัมพันธ์ที่ควบคุมอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ แล้ว ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 24)

1. อายุแรกสมรสของสตรี

ผลการศึกษากลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากรพบว่า สตรีที่มีอายุแรกสมรส 18-19 ปี มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด ปรากฏให้เห็นชัดเจนก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่สมรสในช่วงอายุดังกล่าว มีสภาพร่างกายที่สมบูรณ์เต็มที่ ดังนั้น ความสามารถในการมีบุตรจึงมีสูงสุด และในช่วงนี้ การคุมกำเนิดยังไม่แพร่หลาย จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้บุตรได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม

ทิศทางการสัมพันธ์ยังคงเป็นไปตามสมมติฐานเป็นบางส่วน จึงทำให้อายุแรกสมรสที่แตกต่างกัน มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มสตรีที่สมรส ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร ก็ได้ปรากฏผลในลักษณะเช่นเดียวกันทั้งก่อนและหลังการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่น กล่าวคือ สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อย คือ 17 ปี หรือต่ำกว่ามีบุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องจากสตรีกลุ่มดังกล่าวจะมีคุณลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แตกต่างจากกลุ่มสตรีโดยทั่วไป อาทิเช่น มีระดับการศึกษาต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่มั่นคง หรืออาจจะนิยมสมรสเมื่ออายุน้อย จึงมีผลทำให้ระยะเวลาสมรสยาวนานกว่ากลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุมากกว่า จึงทำให้อายุแรกสมรสมีผลเชิงลบต่อจำนวนบุตรเกิดรอดเป็นไปตามสมมติฐาน

เมื่อนำเอาตัวแปรอิสระทุกตัวในแบบจำลองเดียวกันมาร่วมพิจารณาด้วย พบว่า ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดเพิ่มขึ้นในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ค่า beta จาก 0.03 เป็น 0.20) อาจเป็นเพราะว่าในช่วงหลังจากการประกาศนโยบาย ประชากร สตรีเริ่มมีการใช้วิธีคุมกำเนิดและในปัจจุบันมีการใช้อย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อาทิเช่น ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจะเป็นตัวแปรที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม สะท้อนให้เห็นว่าในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร มีตัวแปรอื่นๆ ช่วยอธิบายความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เป็นอย่างมาก

2. แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี

ในช่วงก่อนประกาศนโยบายประชากร พบว่า สตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า และปัจจุบันไม่ใช้การคุมกำเนิดมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.86 คน และต่ำสุดในกลุ่มสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้การคุมกำเนิดเท่ากับ 2.72 คน (ค่าที่ยังไม่ปรับ) สำหรับสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม (ค่าที่ยังไม่ปรับ) เมื่อนำตัวแปรอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาด้วยยังคงพบว่า ทิศทางการสัมพันธ์ตรงข้ามสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งก่อนและหลังการปรับอิทธิพลของตัวแปรอื่น เหตุผลที่อธิบายได้คือ ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร ยังไม่มีวิธีการคุมกำเนิดด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัยอย่างแพร่หลาย ดังเช่นในช่วงหลังการประกาศนโยบาย

ประชากร ซึ่งเน้นให้มีการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด เมื่อสตรีสมรสในช่วงก่อนประกาศนโยบายประชากร จึงมีบุตรจำนวนมากแล้ว ถึงเริ่มใช้การคุมกำเนิดด้วยอุปกรณ์ที่นำมาเผยแพร่ภายหลัง และยิ่งในปัจจุบันเมื่อสตรีไม่ใช้การคุมกำเนิดจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุตรเกิดรอดมากที่สุด สำหรับกลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้การคุมกำเนิด แสดงให้เห็นว่าสตรีกลุ่มนี้ อาจจะสมรสในช่วงใกล้ๆ ก่อนที่จะประกาศนโยบายประชากรจึงมีโอกาสใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดที่ทันสมัย ซึ่งเป็นวิธีคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีตามธรรมชาติ ตั้งแต่เมื่อมีบุตรจำนวนน้อยและมีการใช้การคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตรจึงมีผลทำให้มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยที่สุด สำหรับสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดมีจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม

ส่วนในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่าสตรีเริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 3.10 (ค่าที่ยังไม่ปรับ) และสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยกับสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม มีจำนวนบุตรเกิดรอดไม่แตกต่างกันมากนัก ทิศทางความสัมพันธ์เป็นเช่นนี้ทั้งก่อนและหลังจากนำเอาตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกันมาร่วมพิจารณาด้วย และความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าจะตรงกับสมมติฐานเป็นบางส่วน อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ แม้ว่าจะสมรสในช่วงที่มีอุปกรณ์การคุมกำเนิดให้เลือกใช้ก็ตาม แต่สตรีกลุ่มนี้เริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกเมื่อบรรลุถึงขนาดครอบครัวที่ปรารถนาแล้ว เนื่องจากในช่วงแรกๆ อาจยังมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องดังกล่าวยังไม่ทั่วถึง เพราะเริ่มมีการสร้างหน่วยบริการด้านสาธารณสุขในช่วงปี พ.ศ. 2513-2522 และมีการปรับปรุงการคมนาคมในปี พ.ศ. 2522 สำหรับสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม ได้มีการใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตร จึงมีผลทำให้มีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อย ส่วนสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย มีจำนวนบุตรใกล้เคียงกับกลุ่มสตรีที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วทั้ง 2 กลุ่ม อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีดังกล่าวมีความต้องการในขนาดครอบครัวที่ปรารถนาที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อมีการนำเอาตัวแปรอื่นทุกตัวมาเป็นตัวแปรควบคุมพบว่า ความสามารถของตัวแปรอิสระ ในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามลดลง ทั้งกลุ่มของสตรีที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร (พิจารณาจากค่า β ลดลงจากค่า η) แสดงว่าแบบแผนการคุมกำเนิด เมื่อพิจารณาพร้อมกับตัวแปรควบคุมมีผลทำให้ความแตกต่างของ

จำนวนบุตรเกิดรอดลดน้อยลง อย่างไรก็ตามแบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทิศทางการความสัมพันธ์ตรงกับสมมติฐาน เป็นบางส่วน

3. ระดับการศึกษาของสตรี

ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยจำแนกตามระดับการศึกษาของสตรีที่ที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่า ระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอด กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษา 0-3 ปี มีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด และรองลงมาคือสตรีที่มีระดับการศึกษา 4-7 ปี สำหรับสตรีที่มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่ามีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด มีลักษณะเช่นนี้ทั้งก่อนและหลังควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แสดงว่าระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์ทางลบกับจำนวนบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งก่อนและหลังการนำเอาตัวแปรอิสระอิสระอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกันมาร่วมพิจารณา (ดูจากค่า η และ β) สอดคล้องกับผลการศึกษามาก่อนหน้านี้ที่ผ่านมา ซึ่งชี้ให้เห็นจากสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า) มักจะมีความคิดและยอมรับสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล อาทิเช่น การสมรสเมื่ออายุสูงขึ้น การพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่ได้รับจากบุตร ค่าเสียโอกาสจากการมีบุตร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทำให้ความต้องการบุตรลดลง ผลที่ตามมาคือคือมีจำนวนบุตรน้อยด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อนำเอาตัวแปรอิสระอื่นๆ มาร่วมพิจารณาดูแล้ว พบว่า ความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยผันแปรตามระดับการศึกษาของสตรีจะลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง

4. แบบแผนการทำงานของสตรี

จากข้อมูลในตารางที่ 24 พบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร แบบแผนการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอด กล่าวคือ สตรีที่ทำงานก่อนและหลังสมรสมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด และมากที่สุดในกลุ่มสตรีก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน อันดับรองลงมาคือสตรีที่ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง ทิศทางการความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปในทิศทางเดิมทั้งก่อนและหลังการนำเอาตัวแปรอื่นๆ มาควบคุม แต่อาจจะเห็นไม่ชัดเจนในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร เมื่อควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งก่อนและหลังการประกาศนโยบาย

ประชากร (พิจารณาจากค่า β) แม้ว่าความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยจะลดลงก็ตาม (เปรียบเทียบค่า η กับ β) สหพันธ์ให้เห็นว่าหากสตรีทำงานอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังสมรสจะมีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ อาจเป็นเพราะว่าเมื่อสตรีทำงานก่อนการสมรสจะมีผลต่อการตัดสินใจสมรสเมื่ออายุมากขึ้น และหากมีการทำงานระหว่างสมรสด้วย บทบาทของการเป็นมารดากับการทำงานไม่สอดคล้องกันจึงทำให้ตัดสินใจชะลอการมีบุตรหรือมีบุตรจำนวนน้อย นอกจากนี้อาจจะอธิบายด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ การทำงานของสตรีจะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตร เนื่องจากการมีบุตรทำให้เพิ่มค่าเสียโอกาสของสตรีเนื่องจากขาดรายได้จากการทำงาน โดยสรุปคือ แบบแผนการทำงานของสตรีที่แตกต่างกันมีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่าง ซึ่งความแตกต่างนี้มีทิศทางลบ

5. ภาคที่อยู่อาศัยของสตรี

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยของสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอดพบว่า ภาคเหนือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด รองลงมา คือ ภาคกลาง และภาคใต้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากที่สุด มีลักษณะเช่นนี้ทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร เมื่อควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ไม่แตกต่างจากในระดับ 2 ตัวแปร แม้ว่าความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดผันแปรตามภาคที่อยู่อาศัยของสตรีจะลดลงทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร (ค่า $\beta = .08$ และ $.07$ ตามลำดับ) ก็ตาม แต่ความแตกต่างยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับในระดับ 2 ตัวแปร สหพันธ์ให้เห็นภาพที่ตรงกับข้อเท็จจริงในสังคมไทย ที่ปรากฏว่า ภาคเหนือ มีอัตราการคุมกำเนิดสูงกว่าภาคอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกันข้ามกับภาคใต้ที่มีอัตราการคุมกำเนิดต่ำกว่าภาคอื่นๆ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาจเนื่องจากในจังหวัดภาคใต้มีสตรีไทยมุสลิมซึ่งนับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ โดยถือว่าการคุมกำเนิดขัดกับหลักคำสอนศาสนา สรุปผลคือภาคที่อยู่อาศัยของสตรีที่แตกต่างกันมีผลทำให้จำนวนบุตรเกิดรอดแตกต่างกันด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว

6. อายุปัจจุบัน

ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่า สตรีมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามอายุปัจจุบันที่มากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุปัจจุบันของสตรีกับจำนวนบุตรเกิดรอด ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำเอาตัวแปรอื่นๆ

มาร่วมพิจารณาด้วย พบว่าความแตกต่างของจำนวนบุตรเกิดรอดผันแปรตามอายุปัจจุบันของสตรีเพิ่มขึ้น ($\beta = 0.24$) ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากรแสดงว่ามีตัวแปรอื่น ๆ ทุกตัว ช่วยกันสนับสนุนในการอธิบายความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดเพิ่มขึ้นกว่าในระดับ 2 ตัวแปร สำหรับช่วงหลังการประกาศนโยบายลดลงเล็กน้อย ($\beta = 0.44$)

การอธิบายความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำเข้ามา ในแบบจำลองการวิเคราะห์จำแนกหมู่ สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามคือจำนวนบุตรเกิดรอดในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากรได้ดีกว่าถึงร้อยละ 43.6 เมื่อเปรียบเทียบกับของช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร ซึ่งมีความสามารถอธิบายความผันแปรเพียงร้อยละ 22.7 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากรรวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย มีความสำคัญต่อการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ (ค่าเฉลี่ยรวมของจำนวนบุตรเกิดรอด คือ 2.02 คน) จากช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร (คือ 4.10 คน)

กล่าวโดยสรุปผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร พบว่า อายุแรกสมรส แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงาน ภาคที่อยู่อาศัยของสตรีรวมทั้งอายุปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกัน พบว่าค่าของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อจำนวนบุตรเกิดรอดลดลง แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวอาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ ทำให้ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดลดลง ยกเว้นอายุแรกสมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรและอายุปัจจุบันของสตรี เฉพาะช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายุแรกสมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร ($\beta = 0.20$) แสดงว่าอายุแรกสมรสมีอิทธิพลต่อ ความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าตัวแปรอื่นๆ ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร สำหรับในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร อายุแรกสมรสและอายุปัจจุบัน มีอิทธิพลต่อความผันแปรของจำนวนบุตรเกิดรอดมากกว่าตัวแปรอื่นๆ

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรี ที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร จำแนกตามตัวแปรต่างๆ โดยการวิเคราะห์การจำแนกหมู่

ตัวแปร	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร			ช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร		
	จำนวนตัวอย่าง ที่ถ่วงน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด		จำนวนตัวอย่าง ที่ถ่วงน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด	
		ไม่ปรับ	ปรับ		ไม่ปรับ	ปรับ
ค่าเฉลี่ยรวม = 4.01	1143			3087	ค่าเฉลี่ยรวม = 2.02	
1. อายุแรกสมรสของสตรี						
≤ 17 ปี	391	4.19	4.30	856	2.08	2.29
18 - 19 ปี	331	4.43	4.41	725	2.01	1.93
20 ปี ขึ้นไป	421	3.76	3.67	1506	1.99	1.82
eta/beta		0.16*	0.19*		0.03*	0.20*
2. แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรี						
ไม่เคยใช้การ						
คุมกำเนิดเลย	172	4.00	3.70	307	1.68	1.73
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว						
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	38	2.80	3.23	395	1.46	1.61
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว						
และปัจจุบันยังใช้	132	2.72	3.15	1521	1.76	1.86
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า						
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	148	4.86	4.76	101	3.10	2.85
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า						
และปัจจุบันกำลังใช้	653	4.31	4.30	763	2.82	2.57
eta/beta		0.35*	0.28*		0.53*	0.37*

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ตัวแปร	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร			ช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร		
	จำนวนตัวอย่าง ที่ถ่วงน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด		จำนวนตัวอย่าง ที่ถ่วงน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด	
		ไม่ปรับ	ปรับ		ไม่ปรับ	ปรับ
3. ระดับการศึกษาของสตรี						
0 - 3 ปี	216	4.60	4.48	270	2.31	2.22
4 - 7 ปี	841	4.09	4.07	2363	2.05	2.02
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	86	2.95	3.47	454	1.72	1.92
eta/beta		0.22*	0.14*		0.14*	0.07*
4. แบบแผนการทำงานของสตรี						
ก่อนและหลังสมรส						
ทำงาน	162	3.51	3.90	739	1.85	1.90
ก่อนและหลังสมรส						
ทำงานไม่ต่อเนื่อง	286	3.91	3.96	769	2.01	2.06
ก่อนและหลังสมรส						
ไม่ทำงาน	692	4.32	4.20	1579	2.10	2.06
eta/beta		0.17*	0.08*		0.10*	0.07*
5. ภาคที่อยู่อาศัยของสตรี						
เหนือ	196	3.86	3.78	648	1.76	1.79
ตะวันออกเฉียงเหนือ	415	4.24	4.17	1064	2.12	2.07
ใต้	152	4.51	4.46	349	2.32	2.34
กลางและกรุงเทพฯ	380	3.91	4.04	1026	1.98	2.01
eta/beta		0.13*	0.11*		0.17*	0.15*

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ตัวแปร	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร			ช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร		
	จำนวนตัวอย่าง ที่กว้างหน้าหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด		จำนวนตัวอย่าง ที่กว้างหน้าหนัก	ค่าเฉลี่ยจำนวน บุตรเกิดรอด	
		ไม่ปรับ	ปรับ		ไม่ปรับ	ปรับ
6. อายุปัจจุบันของสตรี						
15 - 24 ปี	-	-	-	798	1.38	1.35
25 - 29 ปี	-	-	-	943	1.95	1.96
30 - 39 ปี	416	3.66	3.55	1346	2.45	2.46
40 - 49 ปี	727	4.35	4.41			
eta/beta		0.19*	0.24*		0.43*	0.44*
R ²			22.7*			43.6*

* ระดับนัยสำคัญของสถิติ F ต่ำกว่า .05

eta หมายถึง ค่าสถิติที่ระบุความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม

beta หมายถึง ค่าสถิติที่ระบุความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม

เมื่อควบคุมผลของตัวแปรอื่นแล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย